आधारभूत तह उत्तीर्ण परीक्षा (२०७३) मा नेपाली विषयका प्रश्नपत्रहरूको अध्ययन

वासुदेव अधिकारी

परीक्षा क्रमाङ्क : २१४००३६

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-१-२१४-२७-२००८

शैक्षिक वर्ष : २०७१/०७२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नाकोत्तर तह(एम.एड.)दोस्रो वर्षको ने.पा.शि(५९८)पाठ्यांशको प्रयोजनको निम्ति प्रस्तुत

शोधपत्र

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली शिक्षा विभाग

सुन्दरहरैंचा, मोरङ

वि.सं. २०७४

सन् २०१८

आधारभूत तह उत्तीर्ण परीक्षा (२०७३) मा नेपाली विषयका

वासुदेव अधिकारी

२०७४

प्रतिबद्धता

त्रिभुवनविश्वविद्यालय,शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपालीभाषाशिक्षाविभाग स्नातकोत्तर तहद्वितीयवर्षको नेपा.शि. ५९८ को प्रयोजनकालागि प्रस्तुत'आधारभूततह उत्तीर्ण परीक्षा (२०७३) मा नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रहरूको अध्ययन'शीर्षकको शोधपत्रप्रतिवेदनअर्को प्रयोजनकालागिकहींँकतै पेसनगरेको र अनुसन्धानकार्य अत्यन्तमौलिक रहेको प्रतिबद्धता व्यक्तगर्दछु ।

....

वासुदेव अधिकारी

एम.एड. दोस्रो वर्ष

नेपालीभाषा शिक्षण विभाग

मिति : २०७४/ /

शोधनिर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवनविश्वविद्यालय,शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत भाषाशिक्षाविभाग स्नातकोत्तर तहद्वितीयवर्षको नेपा.शि. ५९८ को प्रयोजनकालागि प्रस्तुत'आधारभूततह उत्तीर्ण परीक्षा (२०७३) मा नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रहरूको अध्ययन'शीर्षकको शोधपत्रवासुदेव अधिकारीले मेरो निर्देशनको मातहतमा रहीमिहिनेतका साथसिर्जनात्मकतथानितान्तमौलिक रूपमातयार पार्नुभएकाले यस शोधकार्यप्रति म सन्तुष्ट छु। अतः यस शोधकार्यलाईमूल्याङ्कनकालागि नेपालीभाषा शिक्षण विभागसमक्षसिफारिस गर्दछु।

....

दीपकप्रसादन्यौपाने

शोधनिर्देशक

सुकुनाबहुमुखीक्याम्पस

नेपालीशिक्षाशिक्षण विभाग

सुन्दरहरैंचा, मोरङ

मिति : २०७४//

कृतज्ञता

प्रस्तुतशोधपत्र‘आधारभूततह उत्तीर्ण परीक्षा (२०७३) मा नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रहरूको अध्ययन’शीर्षकमा मेरा आदरणीय गुरु श्री दीपकप्रसादन्यौपानेज्यूको प्राज्ञिक निर्देशनमा मैले तयार गरेकोहुँ ।

यस शोधपत्रको शीर्षक चयनदेखि शोधकार्य सम्पादनसम्मपाएको उहाँको समुचितमार्ग निर्देशन र सहयोगले गर्दा नै यस शोधपत्रले मूर्त रूप लिएको हो । आफ्नो महत्त्वपूर्ण समय प्रदान गरी शोधपत्रलाई परिष्कार र परिमार्जन गरिदिनु भएकोमा म उहाँप्रतिहार्दिकतापूर्वक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु, साथै विभिन्नकोणबाट शोधपत्र लेखनमा सहयोग गर्नु हुने सुकुनाबहुमुखीक्याम्पसकाविभागीयप्रमुखश्री मेघनारायण श्रेष्ठज्यू, श्री आदरणीय गुरुहरू दीपकगौतम, गेहेन्द्र खनाललगायत यसै क्याम्पसकाक्याम्पस प्रमुखश्री प्रेमप्रसाद भट्टराईप्रतिपनिहार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

यसैगरी यस शोध कार्यकालागितथ्याङ्क सङ्कलन गरी सहयोग पुऱ्याउनु हुने झापाजिल्ला बस्ने साथी अङ्गुरा खतिवडा, मोरङ जिल्लामाअध्यापन गराउने हरि घिमिरे र सुनसरी जिल्लामाअध्यापन गराउदै आएकीबहिनीकबितान्यौपानेप्रतिपनि म हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । यसैगरी शोधपत्रतयार पार्न पलपल घचघच्याइ रहने मेरा पुजनीयआमाबुबाप्रतिम विशेष आभारी छु ।

यसैगरी शोधपत्रलाई शुद्ध रूपमा कम्प्युटर टङ्कनगरिदिनु हुने टिना कम्प्युटरकाश्री यज्ञमणि निरौलालाई धन्यवाददिँदै आवश्यकमूल्याङ्कनकानिम्तिनेपालीभाषाशिक्षाविभागसमक्ष पेस गरेकी छु ।

प्रस्तुतकर्ता

वासुदेव अधिकारी

शोधसार

यस शोधपत्रको शीर्षक ‘आधारभूततह उत्तीर्ण परीक्षा (२०७३) मा नेपालीविषयकाप्रश्नपत्रहरूको अध्ययन’ रहेको छ । भाषिक परीक्षण भनेको भाषिक सीपहरूको परीक्षण हो । भाषिक सीपको परीक्षण गर्न त्यती सजिलो छैन । भाषा पाठ्यक्रमको व्यप्ततालाई समेटेर प्रशनहरू निर्माण गर्नु पर्दछ । पाठ्यक्रमको व्याप्ततालाई नसमेटी तयार गरिएकाप्रश्नपत्रहरूले अपेक्षितभाषिक उद्देश्यहासिलगर्न सक्दैनन् । तसर्थ यस शोधको मुख्य उद्देश्यप्रश्नहरूको बाह्यतथाआन्तरिक आधारमाअध्ययनविश्लेषण गरी कमीकमजोरीहरू औंल्याएर सुधारकालागिआवश्यक सुझावप्रदानगर्नु रहेको छ ।

यस अध्ययनको क्षेत्रझापा, मोरङ र सुनसरी जिल्लामा सीमित छ । तीनओटै जिल्लाकाकक्षा आठको नेपालीभाषाविषयको जिल्ला स्तरीय परीक्षाकाप्रश्नपत्रलाई मात्रअध्ययनले समेटेको छ । यस अधययनले प्रश्ननिर्माणको अध्ययन, विश्लेषण तथा सुझावहरू दिने प्रयास गरेको छ । यो शोधपत्र ५ ओटा अध्यायमाविभाजित छ । पहिलो अध्यायमा परिचय, दोस्रोमा सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन र अवधारणात्मक ढाँचा, तेस्रोमाअध्ययनको विधि र प्रक्रिया, चौथोमाबाह्यतथाआन्तरिक आधारमाप्रश्नपत्रको विश्लेषण र पाँचौंमानिष्कर्ष तथा सुझावहरू समेटिएको छ । तीनजिल्लालाई छनोट गरी सामग्री सङ्कलनपश्चात् सामग्रीको तुलनात्मक र पुस्तकालयीयविधिप्रयोग गरी विश्लेषण गरिएको छ ।

प्रश्नपत्रहरू तीनओटै जिल्लाका समान७५ पूर्णाङ्कका छन् । प्रश्नपत्रतीनदेखि चार पेज सम्मका छन् तर उल्लेख गरिएको छैन । प्रश्ननिर्देशन एउटा पृष्ठमा र प्रश्नअर्को पृष्ठमा पनिदिएको देखिन्छ । सबै जिल्लाकाप्रश्नहरूमा २ से.मि. किनारा छोडाइलाई ख्यालगरिएको छैन । प्रश्नपत्रहरूमाप्रश्नहरूको रखाइक्रम सबै जिल्लाको एकै ढङ्गको छ । अर्थात प्रश्नहरू सरलदेखि जटिलताकै क्रममा राखिएका छन् । भाषागतत्रुटि सबै जिल्लाले उल्लेख्य मात्रामा गरेका छन् । प्रश्नहरू सबै जिल्लाले पाठ्यक्रमको मापदण्डमा आधारित भएरै निर्माण गरेका छन् । प्रश्नसङ्ख्या, प्रश्नकाकिसिम र तिनको अङ्कभार पनि पाठ्यक्रमअनुरूप नै छन् । विधागतआधारमाभने प्रश्नहरू समान छैनन् । प्रश्नहरू पाठ्यपुस्तक केन्द्रितभएर सोधिएको पाइन्छ । परिमार्जित विशिष्टीकरण तालिका २०६९ अनुसार नै सबै प्रतिनिधिजिल्लाका प्श्नहरू तयार भएका छन् । प्रश्न सङ्ख्या, उत्तर दिनुपर्ने

सङ्ख्या, अङ्कभार र समयबीच सन्तुलनकायम गरी तीनओटै जिल्लाले प्रश्ननिर्माण गरेका छन् ।

प्रत्येकप्रश्नको शीर्ष भाग समान ढङ्गले लेखिएको छैन । कसैले आधारभूततह र कसैले आधारभूतशिक्षा उत्तीर्ण परीक्षा लेखेका छन् । तसर्थ प्रश्नपत्रतयार गर्ने वाउपयोगमाल्याउने संस्थाले शीर्ष भाग एकै ढङ्गले लेख्नुपर्दछ । संस्थाको नाम र जिल्ला शुद्ध भाषामाआकर्षक ढङ्गले लेख्नु पर्दछ । पाठ्यक्रमका उद्देश्य के हो त्यहीअनुसारकाप्रश्नहरू तयार पार्नुपर्दछ । प्रश्नपत्रमाशीर्ष निर्देशन समेत दिनुपर्दछ । प्रश्नपत्रहरू विषयविज्ञ, अनुभवी र दक्ष शिक्षकहरूबाट निर्माण गराउनुपर्दछ । प्रश्नपत्रहरू वैध हुनु पर्दछ । प्रश्नहरूले मागेको उत्तरको लम्बाइ र गहिराइको अनुमानहुने खालकाप्रश्नहरू निर्माण गर्नुपर्दछ । किनारा छोडाइ, आकर्षक कागजको प्रयोग, पृष्ठ नं. आदिलाई पनिख्यालगर्नु पर्दछ । शीर्ष निर्देशन र प्रश्ननिर्देशन स्पष्ट ढङ्गले दिनुपर्दछ । प्रश्ननिर्देशन एउटै पृष्ठमा हुनुपर्दछ । प्रश्नको भाषा शुद्ध र मानकहुनुपर्दछ ।प्रश्नहरू दोहोरो अर्थ नलाग्ने हुनु पर्दछ । सरल, मध्यम र जटिल तीनओटै खालकाप्रश्नहरू समेट्नु पर्दछ ।

विषयसूची

प्रतिवद्धता ख

सिफारिस पत्र ग

स्वीकृति पत्र घ

शोधसार ङ

कृतज्ञता छ

परिच्छेद एक : परिचय

१.१ अध्ययनको पृष्ठभुमि १

१.२ समस्याको कथन ४

१.३ अध्ययनको उद्देश्यहरू ५

१.४ अध्ययनको महत्त्व ५

१.५ अध्ययनको परिसीमा ६

परिच्छेद दुई : सम्बन्धित साहित्यको पुनरवलोकन र अवधारणण्त्मक ढाँचा

२.१ सैदान्तिक साहित्यको पुनरवलोकन ७

२.२ सम्बन्धित साहितयको पुनरवलोकन ८

२.३ अध्ययनका लागि पुनरवलोकनको उपादेयता ११

२.४ अवधारणात्मक ढाँचा १२

परिच्छेद तीन : अध्ययनको विधि र प्रक्रिया

३.१ अध्ययनको ढाँचा र विधि १४

३.२ जनसङ्ख्या नमुना र नमुना छनोट प्रकृया १४

३.३ अध्ययनको क्षेत्र १४

३.४ तथ्याङ्क सङ्कलनका साधन र तरिका १४

३.५ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया १५

३.३ तथ्याङ्क व्यख्या र विश्लेषण १५

परिच्छेद : चार

नतिजाको व्याख्या एवम् विश्लेषण

४.१ परिचय १६

४.२ बाह्य आधारमा विश्लेषण १६
४.२.१ प्रश्नपत्रको स्वरूप १६
४.२.१.१ शीर्ष भाग १६
४.२.१.२ उपशीर्ष भाग १७
४.२.१.३ आकार १८
४.२.१.४ प्रश्न सङ्ख्या १८
४.२.१.५ प्रश्न र पृष्ठ १८
४.२.१.६ कागज १९
४.२.१.७ छपाइ र सफाइ १९
४.२.२ निर्देशन १९
४.२.२.१ शीर्ष निर्देशन २०
४.२.२.२ प्रश्न निर्देशन २०
४.२.२.३ विकल्प निर्देशन २०
४.२.२.४ पृष्ठ निर्देशन २१
४.२.२.५ समय निर्देशन २२
४.२.२.६ अङ्क निर्देशन २२
४.२.३ अङ्क विभाजन र समय निर्धारण २३
४.२.४ प्रस्तुति र अनुक्रम २४
४.२.५ भाषा २५
४.२.५.१ वर्णविन्याससम्बन्धी त्रुटि २५
४.२.५.२ पदयोग र पदवियोगसम्बन्धी त्रुटि २७
४.२.५.३ वर्ण तथा अक्षर लोपसम्बन्धी त्रुटि २८
४.३ आन्तरिक आधारमा प्रश्नपत्रहरूको तुलनात्मक विश्लेषण ३०
४.३.१ पाठ्यक्रमका आधारमा ३१
४.३.२ भाषिक सीपगत आधारमा प्रश्नपत्रको वितरण ३१
४.३.२.१ सुनाइ सीप ३१
४.३.२.२ बोलाइ सीप ३२
४.३.२.३ पढाइ सीप ३२

४.३.२.४ लेखाइ सीप ३३

४.३.२.५ पढाइ/लेखाइ सीप ३४

४.३.२.६ भाषातत्त्व /व्याकरण ३५

४.३.२.७ शब्दभण्डार ३५

४.३.३ विधाका आधारमा प्रश्नपत्रको वितरण ३६

४.३.३.१ कथा विधा ३६

४.३.३.२ कविता विधा ३८

४.३.३.३ प्रबन्ध/निबन्ध विधा ४०

४.३.३.४ रूपक विधा ४२

४.३.३.५ जीवनी विधा ४३

४.३.३.६ चिठी विधा ४५

४.३.४ पाठ्यपुस्तकका आधारमा ४६

४.३.५ विशिष्टीकरण तालिकाका आधारमा ४७

४.३.५.१ शब्द भण्डार ४७

४.३.५.२ व्याकरण ४७

४.३.५.३ बोध प्रश्न (दृष्टांश) ४९

४.३.५.४ बुँदा टिपोट र सारांश (दृष्टांश) ४९

४.३.५.५ निर्देशित रचना ४९

४.३.५.६ भाव विस्तार/व्याख्या ५०

४.३.५.७ पाठगत प्रश्नोत्तर (सङ्क्षिप्त उत्तरात्मक) ५०

४.३.५.८ विवेचना ५१

४.३.५.९ स्वतन्त्र रचना : निबन्ध ५१

४.३.६ प्रश्नपत्रको वैधताको विश्लेषण ५२

४.३.६.१ विषयगत वैधता ५२

४.३.६.२ रचनात्मक वैधता ५२

४.३.६.३ पूर्वसूचनात्मक वैधता ५३

परिच्छेद : पाँच

निष्कर्ष तथा सुझाव

५.१ निष्कर्ष ५५

५.२ सुझावहरू ५८

सन्दर्भसूची

परिशिष्ट खण्ड

तालिका सूची

तालिका नं. १ : उपशीर्षक भागका एकाइ १७
तालिका नं. २ : अङ्क निर्देशन २२
तालिका नं. ३ : अङ्क विभाजन र समय निर्धारण २३
तालिका नं. ४ : प्रश्नहरूको प्रस्तुति अनुक्रम २४
तालिका नं. ५ : वर्णविन्याससम्बन्धी त्रुटि २६
तालिका नं. ६ : पदयोग र पदवियोगसम्बन्धी त्रुटि २७
तालिका नं. ७: वर्ण तथा अक्षर लोपसम्बन्धी त्रुटि २९
तालिका नं. ८ : पढाइ सीपका लागि अङ्कभार वितरण ३२
तालिका नं. ९ : लेखाइ सीपको लागि अङ्कभार वितरण ३३
तालिका नं. १० : पढाइ/लेखाइ सीपका लागि अङ्कभार वितरण ३४
तालिका नं. ११ : शब्दभण्डारका लागि अङ्भार वितरण ३५
तालिका नं. १२.१ : कथा विधाका लागि अङ्कभार वितरण ३६
तालिका नं. १२.२ : कथा विधाका लागि अङ्कभार वितरण ३७
तालिका नं. १२.३ : कथा विधाका लागि अङ्कभार वितरण ३७
तालिका नं. १३.१ : कविता विधाका लागि अङ्कभार वितरण ३८
तालिका नं. १३.२ : कविता विधाका लागि अङ्कभार वितरण ३९
तालिका नं. १३.३ : कविता विधाका लागि अङ्कभार वितरण ३९
तालिका नं. १४.१ : प्रबन्ध/निबन्ध विधाका लागि अङ्कभार वितरण ४०
तालिका नं. १४.२ : प्रबन्ध/निबन्ध विधाका लागि अङ्कभार वितरण ४१
तालिका नं. १४.३ : प्रबन्ध/निबन्ध विधाका लागि अङ्कभार वितरण ४१
तालिका नं. १५.१ : रूपक विधाका लागि अङ्कभार वितरण ४२
तालिका नं. १५.२ : रूपक विधाका लागि अङ्कभार वितरण ४३
तालिका नं. १६.१ : जीवनी विधाका लागि अङ्कभार वितरण ४४
तालिका नं. १६.२ : जीवनी विधाका लागि अङ्कभार वितरण ४४
तालिका नं. १६.३ : जीवनी विधाका लागि अङ्कभार वितरण ४४
तालिका नं. १७ : चिठी विधाका लागि अङ्कभार वितरण ४५
तालिका नं. १८ : व्याकरण परीक्षणको अङ्क विभाजन ४८
तालिका नं. १९ : पूर्वसूचनात्मक वैधतामा आघात पुऱ्याउने प्रश्नहरूको विवरण ५४